

Снежана С. Стојшин¹
Владан Д. Видицки²
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију
Нови Сад (Србија)

УДК 050:316СОЦИОЛОШКИ ПРЕГЛЕД
316.2:303

Оригинални научни рад
Прихваћен 15/03/2018
doi: [10.5937/socpreg52-16273](https://doi.org/10.5937/socpreg52-16273)

МЕТОДОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ У СРПСКОЈ СОЦИОЛОГИЈИ – АНАЛИЗА САДРЖАЈА СОЦИОЛОШКОГ ПРЕГЛЕДА

Сажетак: Значај који се придаје разматрању методолошких проблема у некој науци један је од показатеља степена развијености те науке. Основна претпоставка овог рада, настала на основу свакодневног додира са социолошким литературом, јесте да социолози у Србији веома мало пажње посвећују методолошким проблемима. Анализом садржаја свих бројева *Социолошкој њрепеледа*, првог социолошког часописа у Србији, аутори рада покушали су да укажу на значај разматрања ових проблема. Анализа је показала да је најплоднији методолошки период српских социолога, бар по учесталости објављивања методолошких текстова, карактеристичан за седамдесете године прошлог века, да је удео методолошких текстова у укупном броју текстова од првог броја до данас занемарљиво мали (3,2%), те да се много већа пажња посвећује квантификацији него квалитативним методама.

Кључне речи: методолошки проблеми, анализа садржаја, *Социолошкој њрепелед*, технички аспект, логичко-епистемолошки проблеми

„Социологија је за нас свест наша о нама, најпотпунија, најсагдајнија, најистинитија и најбогатија; она за нас постаје и наша свест.”
(Uređivački odbor, 1938, str. 4)

Имајући у виду два кључна аспекта сваке науке, њен предмет и метод, јасно је колико су методолошка питања битна за науку. Утемељеност сваке науке почива на занимању научника за методолошке проблеме, а развој науке зависи од развоја метода и усавршавања истраживачких техника и поступака за прикупљање, обраду и сређивање података. Усавршавање техничког аспекта науке (читај социологије) доводи до прецизнијих и поузданијих резултата у истраживањима, те се чини да је полазна тачка „истраживачког круга” теорија – истраживање – теорија, ипак методологија и њени како технички, тако и логичко-епистемолошки аспект. Тек са методом предмета истраживања може да буде емпиријски проучен, наука „постаје” наука, а теорија има могућност да не буде пуко размишљање о значајним друштвеним проблемима.

¹ stojstin.snezana@gmail.com

² vladan.vidicki@gmail.com

О важности разматрања питања о методу говоре и социолози у научним радовима који су били предмет анализе. Марија Каљевић³ наводи да „појмови научног метода и истраживања постају за социологију кључ за улазак у свет науке и прибављање поштовања” (Kaljević, 1974, str. 211) истичући да је одређујућа карактеристика социологије управо научни метод, а не предмет те науке нити теоријске претпоставке о њему. Научност неке науке, самим тим и социологије заправо се „мери степеном ригорозности правила за прикупљање, анализу и изражавање научних резултата” (Kaljević, 1974, str. 212).

Ових неколико напомена тек подсећа на важност методолошких питања и расправа у једној науци, и ми се, не улазећи дубље у ову проблематику, окрећемо ка испитивању методолошких проблема у нашој социологији.

Циљ овог истраживања је анализа методолошких проблема, било техничких било логичко-епистемолошких⁴. Под методолошким проблемима свакако подразумевамо логичко-епистемолошка питања о научном раду уопште, о принципима научног сазнања, као и разматрање проблема у примени, предностима и недостацима одређених истраживачких метода и техника за прикупљање и обраду података, затим оцену квалитета и валидности истраживачког рада и слично (види Petrović, 2012, str. 961). Анализа методолошких проблема у раду урађена је применом анализе садржаја на текстове са методолошком тематиком објављених у часопису *Социолошки њреїлеџ*, првом социолошком часопису у Србији.

Пре излагања резултата анализе методолошких проблема, треба разрешити једну дилему. Наиме, иако у предговору *Социолошкої њреїлеџа* из 1961. године стоји да је пред читаоцима први број часописа, Гредел наводи да је овај број заправо „наследник истоимене социолошке публикације у нас из 1938. године” (Gredelj, 1990, str. 207). Дакле, прави први број *Социолошкої њреїлеџа* светлост дана угледао је 1938. године, а издавач је Друштво за социологију и друштвене науке. Разлог штампања првог броја јесте помоћ развоју друштвених наука, као и жеља уредника „да пренесу методе рада које су већ победиле у свету” (Uređivački odbor, 1938, str. 3).

Како је основна претпоставка нашег рада била да социолози у Србији веома мало пажње посвећују методолошким проблемима, јасно је што је први број анализираног часописа изазивао осећање оптимизма, бар што се тиче методолошких проблема. Наиме, иако социологија у то време у Србији није била институционализована, „први социолози” истичу значај методологије посвећујући читаву прву књигу првог броја *Социолошкої њреїлеџа* управо методолошким проблемима.

Међутим, чини се да проблеми који су заокупљали научнике пре 80 година када је пред читаоцима био први број часописа, истраживаче заокупљају и данас. Тадашњи аутори наводе да је социологија „код нас запостављена као у ретко којој земљи” (Uređivački odbor, 1938, str. 3), што се може тврдити и данас, пошто у Србији

³ Претпостављамо да нема ни једног социолога у Србији, вероватно и шире, који у рукама није држао *Методолошке студије* (1993) и *Квантитативни ириситиу у социологији* (1981) ове ауторке.

⁴ Овде, наравно, није заборављен научно-стратегиски аспект методологије, који је у научним текстовима углавном остао необрађен због саме његове природе. Претпоставку да се у научним чланицима ретко или уопште не срећу ови проблеми, потврдила је и анализа садржаја, те је било оправдано да се ова категорија не издваја у анализи.

долази до укидања социологије на великом броју факултета, социологија се избацује из средњошколских програма или се уводи хибридни предмет Социологија са правима грађана.

О значају социолошког метода говори и размишљање „првих српских социолога” који кажу да су упоредо са „теоријским радом отпочели и практичан на проучавању нашег друштва“ (Uređivački odbor, 1938, стр. 4) истичући неопходност јединства теорије и емпирије.

Једна од битних карактеристика првог броја је и интердисциплинарност, јер су аутори првих текстова у броју из 1938. године долазили из биолошких, историјских и психолошких наука уз наду да ће се „моћи развити свест о потреби сарадње и са оне друге стране и из оних других струка” (Uređivački odbor, 1938, стр. 5).

Методолошке напомене

Основно истраживачко питање које смо поставили у истраживању јесте: који методолошки проблеми су у највећој мери заокупљали пажњу српских социолога? Одговор на ово питање потражили смо анализом садржаја текстова у *Социолошком иреџегу* који по својој оријентацији спадају у методолошке. Основни показатељи били су учесталост текстова и теме којима су се социолози у њима бавили. Једница анализе био је прилог. Анализа садржаја урађена је на следећи начин. Преко учесталости јављања и тема прилога анализирани су сви текстови *Социолошкој иреџега* са методолошком тематиком од првог броја 1938. до данас. У првом кораку, детаљно је прегледан целокупни материјал. Затим су анализирани сви текстови свих бројева, односно наслови и апстракти свих текстова, а у оквиру њих издвојени су методолошки текстови.

Издвојени методолошки текстови, односно прилози подељени су у категорије и подкатеорије како је то дато у Табели 1.

Дакле, у прву категорију убројани су сви научни радови. Имајући у виду три основне групе проблема у методологији: технички, логичко-епистемолошки и научно стратегијски (Milić, 1996, стр. 28), анализирану категорију научних радова поделили смо на те три подкатеорије.

Међутим, пошто у *Социолошком иреџегу* није објављен ни један текст у којем су се разматрали научно-стратегијски проблеми, подкатеорије логичко-епистемолошки проблеми и технички аспект биле су основ за даљу анализу категорије научних радова.

Другу категорију чинили су текстови осврта и приказа. У овој категорији издвојиле су се следеће подкатеорије: прикази књига, извештаји са методолошких скупова, научна критика и остало. У анализи је издвојен број из 1938. године због своје специфичности, а у табелама се налазе резултати анализе садржаја методолошких текстова од 1961. године до данас. Да би се уочиле евентуалне правилности, резултати су анализирани у десетогодишњим периодима: 1961/1969 1970/1979; 1980/1989; 1990/1999; 2000/2009 и 2010/2017 године⁵.

Треба напоменути да је узорак овде заправо изједначен са основним скупом, јер је анализа вршена на свим методолошким прилозима издвојеним из свих

⁵ Наравно, први и последњи период нису периоди од 10 година због периодике излажења.

објављених прилога. У *Социолошком њрепледу* до данас објављено је 2.104 прилога од којих 1.742 чине групу научних и стручних текстова⁶. У укупном броју текстова, методолошки текстови чине свега 3,2%. Методолошки научни радови (текстови без осврта и приказа) чине свега 2,1% у укупном броју објављених прилога.

Методолошки проблеми у *Социолошком њрепледу* – резултати анализе садржаја првог броја из 1938. године

Резултати анализе броја из 1938. године у овом раду издвојени су од осталих бројева због његове специфичности, броја страна, паузе која је наступила између првог и другог броја (који је изашао 1961. године), али највише због тога што је прва књига првог броја посвећена управо методолошким питањима.

Већ је речено да социологија није била институционализована у време изласка првог броја и да је у Србији била у зачетку, те је сасвим разумљиво да је разграничење предмета социологије прво чиме су се аутори бавили. „Дефинисање” предмета социологије у овим радовима заправо је производ разграничења предмета проучавања социологије и других блиских наука са којима постоји преклапање предмета. Аутори су у својим радовима те 1938. године поредили начине проучавања појава (пример биологије и социологије), постављали „прва” епистемолошка питања (питање објективности научног сазнања кроз анализу односа филозофије и социологије), разматрали разлике у методама и предмету проучавања (однос историје и социологије) и слично. У тој првој методолошкој свесци првог броја *Социологија и друштвене науке* објављено је 15 текстова, од укупно 17, који својим садржајем припадају групи текстова који се баве методолошким проблемима. Најбројнији су били текстови у којима се говори о односу социологије и економије (3), затим социологије и права (2), социологије и историје (2). Међутим, поред њих, треба споменути и текстове који се односе на анализу развоја социологије у другим земљама, као што су рецимо *Испираживање и проучавање социјалних њојава у САД* (Аврамовић, 1938)⁷, затим *Развој социологије у Француској* (Vučo, 1938)⁸. У њима се наводе и анализирају социолошки правци, студије, а затим и истраживања која су тада рађена у оквиру посебних социологија. Анализа развоја социологије у тим земљама упоредо говори и о развоју методологије, а поређењем прилика у поменутиим државама можемо подробније схватити и тадашње стање у српској социологији.

Дакле, свих 15 издвојених методолошких текстова спада у категорију научних текстова, и у подкатегорију логичко-епистемолошких проблема. Ниједан

⁶ Овде су убројани и осврти и прикази.

⁷ Аутор овог прилично детаљног текста о развоју америчке социологије наводи да је у то време у САД постојало око 600 катедара на универзитетима и колеџима, урађено је близу хиљаду теза о најразличитијим социолошким питањима, објављен је велики број књига, излази неколико социолошких часописа, међу којима је најстарији (од 1895. год) *The American Journal of Sociology* (Аврамовић, 1938, стр. 175). Након тога наведени су резултати различитих студија, са освртом на развој и тренутно стање у посебним социологијама.

⁸ Тема текста је оснивање социологије и „разне струје и дивергенције у гледиштима и методама” (Vučo, 1938, стр. 218), уз акценат на дело Конта (Comte), Ле Плеја (Le Play), Тарда (Tarde), Диркема (Durkheim).

текст не бави се техничким аспектима. У ових 15 текстова аутори се баве питањем разграничења социологије и других друштвених наука, питањем објективности научног сазнања, и питањем разграничења предмета проучавања.

Анализа бројева од 1961. године до данас

Анализа свих бројева часописа *Социолошкој ирепледа* од 1961. године до данас и број методолошких прилога показали су да већина наших социолога није поклањала велику пажњу методолошким проблемима. После „доброг почетка” шездесетих и седамдесетих година и велике продукције методолошких прилога⁹, уочава се тенденција промене.

Од 1961. године до данас у *Социолошком ирепледу* објављено је свега 68 методолошких текстова. У том броју највећи удео има категорија научних радова 61,8%, док категорија осврти и прикази има 38,2% у укупном броју методолошких текстова [Табела 2]. У целокупном посматраном периоду од 1961. до 2017. године годишње је у просеку објављено 1,2 методолошка прилога, односно 0,8 научних радова са методолошком тематиком и 0,4 осврта и приказа годишње. Највећи број методолошких текстова објављен је седамдесетих година прошлог века (27,9%)¹⁰ или 2,1 текст годишње, што представља најплоднији период за научне радове. За осврте и приказе најплодније су биле шездесете године прошлог века, чак 11,8% у укупном броју методолошких текстова [Табела 2]. Треба напоменути да је ово вероватно последица објављивања превода књига и приручника о методама и истраживањима, што је након оснивања првих катедри у бившој Југославији (од 1959. године када је основана прва катедра на Филозофском факултету у Београду) било карактеристично за шездесете године прошлог века. Ту се мисли пре свега на *Метходе анкетирања у истраживању друштвених појава* Ц. А. Мозера (C. A. Moser) објављену 1962. године; затим на *Метходе социјалних истраживања*, Виљема Гуда (William Goode) и Пола Хета (Paul Hatt) објављене 1966. године; затим *Метходе истраживања у педагогији, психологији и социологији* из 1967. В. Гуда и Д. Скејтса (D. Scates). Исто тако, југословенски социолози попут Михаила Ђурића (1962. године објављени *Проблеми социолошкој методологије*), Војина Милића (1965. године објављено прво издање *Социолошкој методологије*) и Рудија Супека (1961. године *Истраживање јавној мнијења*)¹¹, објављују своје методолошке радове схватајући значај расправе о методолошким проблемима у развоју социологије. Дакле, са једне стране домаћим социолозима постаје до-

⁹ Мисли се и на рад ван часописа *Социолошкој иреплед* и то на преводе страних методолошких књига, затим и на књиге наших методолога које су тада објављене, а о којима ће нешто касније бити речи. Ова продукција је у сваком случају утицала и на број методолошких прилога у анализираном часопису, пошто су објављивани делови превода, или прикази објављиваних књига.

¹⁰ Овде не смео заборавити да је у броју из 1978. године (бр. 1–2) посебни одељак чинило неколико текстова у оквиру стручног саветовања *Методолошки проблеми у социолошким истраживањима*.

¹¹ Подаци о овим књигама не налазе се у литератури, пошто су наведене само ради илустрације.

ступна методолошка литература на основу које следе даља промишљања и методолошке анализе, а са друге стране, објављују се осврти и прикази страних књига које чекају да буду преведене (в. Табелу 2).

Дакле, у периоду од 1970. до 1979. године објављено је 27,9% од укупног броја методолошких текстова. Најмање методолошких текстова објављено је у периодима од 2000. до 2009. 10,2%, и од 2010. до 2017. године, свега 7,2%. Колико је мало објављених методолошких текстова у ова два периода, показује податак да је у периоду од 1961. до 1969. године када је *Прејлед* изашао само 1961, 1964, 1965. и 1968. године објављено 19,1% методолошких текстова (Табела 2). У те четири године објављено је и више осврта и приказа (11,8% од укупног броја методолошких текстова) него у било ком посматраном периоду (Табела 2). Имајући у виду да је *Прејлед* у том периоду изашао у четири поменуте године, то чини 3,2 осврта и приказа годишње. Број осврта и приказа од тада до данас опада.

Катигорија научни радови. У оквиру категорије научни радови (42) подкатегорија технички аспект има удео од 52,4%, а подкатегорија логичко-епистемолошки проблеми 47,6% (Табела 3). Иако је број текстова у овој категорији занемарљиво мали у укупном броју прилога у часопису (2.104) и чини удео од само 2,1%, ситуација је још лошија када се зна да научни методолошки текстови који се баве техничким проблемима (22) чине свега 1,0% у укупном броју прилога. Подкатегорија логичко-епистемолошки проблеми чини 0,9% у укупном броју прилога у *Прејледу*. Не желећи да истичемо чист емпиризам и техницизам, ипак наглашавамо да је јасно да се методологија, а самим тим ни социологија не могу изграђивати, ако се запостави њена техничка страна (Milić, 1996, str. 32), али ни логичко-епистемолошки проблеми.

Највише радова у обе подкатегорије објављено је у периоду од 1970. до 1979. године (Табела 3). Најмање радова у подкатегорији технички аспект објављено је у последњем посматраном периоду од 2000. до 2017. године 2,4%, а у подкатегорији логичко-епистемолошки проблеми деценију раније 4,8% у укупном броју текстова категорије научни радови.

У 18 радова (што чини 81,8% подкатегорије технички аспект) социолози су се бавили анализом одређених метода и техника (Табела 4). Када се од укупног броја ових текстова (18) израчуна удео квалитативних и квантитативних метода, јасно је да чак $\frac{3}{4}$ текстова обрађује квантитативне (77,8%), док је квалитативних метода¹² свега 4, што износи 22,2% од укупног броја ових текстова. Најмање текстова о методама и техникама забележено је управо од 2000. године до данас – свега 0,2 текста годишње.

Најплодоноснији период за научнике који су се бавили техничким аспектом методологије такође се везује за седамдесете године прошлог века када је објављено 31,8% од укупног броја текстова који се баве овим аспектом (Табела 4), односно 0,7 текстова годишње. У то време, подсећамо, објављено је доста књига о методу¹³, најчешће о различитим анкетним поступцима (Мозер), мерењу (Супек, Ђурић),

¹² У квалитативне методе убројали смо текст о фотографији (2017); о посматрању (1974); чланак М. Каљевић о квалитативном приступу (1974) (иако је у питању текст о приступу, може се садржински сврстати у ову групу) и о аудио-визуелном методу (1971).

¹³ Горе наведене студије издате од 1960. до 1970. година.

упитнику као инструменту за прикупљање података (Супек), врстама узорка (Гуд и Хет, Супек), те је истраживање овог техничког аспекта највероватније подстакло и писање научних радова. И Милић наводи да период после Другог светског рата карактеришу бројни „преводи разних америчких техничких истраживачких приручника” (1996, стр. 31) у којима су најчешће обрађивани разни истраживачки поступци за прикупљање података.

Последица објављивања већег броја текстова који обрађују квантитативне технике¹⁴, свакако се огледа у начинима истраживања у српској социологији, те је већина истраживања заснована на квантитативним подацима, док се квалитативна страна углавном занемарује.

Дакле, анализа текстова у категорији научни радови показала је да број текстова који се баве техничким проблемима опада (Табела 3), док је број текстова у подкатегорији логичко-епистемолошки проблеми био нешто већи седамдесетих година, али је у осталим посматраним периодима број текстова углавном исти (табела 3). Међутим, много је важније рећи да се у научним текстовима, и поред пређашње критике квантификације, све више пажње посвећује проблемима квалитативних истраживања. Наиме, иако је највећи део научних радова у обе подкатегорије окренут проблемима квантификације, од 2000. године до данас објављено је неколико научних радова у категорији научних радова који потврђују интересовање за методолошке проблеме који се тичу квалитативних истраживања¹⁵. У неку руку ови подаци указују на тенденцију придавања већег значаја методолошким проблемима квалитативних истраживања. Посвећивање пажње овим проблемима у будућности би требало да допринесе и развоју квалитативних истраживања у српској социологији, која су од настанка социологије у Србији до данас прилично запостављена, или боље рећи скоро скрајнута.

Категорија осврти и прикази. Поред прве категорије научни радови, издвојена је друга категорија – категорија осврта и приказа. Текстови који чине категорију осврта и приказа најбројнији су у ионако малом броју методолошких текстова (38,2%). Од 1961. до 1979. године објављено је нешто више од половине текстова ове категорије 53,9%, и то је најплоднији период (Табела 5)

Овај период, до 1980. године, карактерише пре свега, објављивање приказа страних књига (Бакић, 1979; Давидовић, 1972; Савин, 1968; Каљевић, 1965) и извештаја са

¹⁴ Ту спадају, између осталог, текстови који се баве квантитативним техникама, али и квантификацијом квалитативних података, као што су на пример: Симоновић, Б., Поповић, З. (2005). Могућности примене метода квантификације квалитативних обележја у истраживањима из области друштвених наука. *Социолошки иреџег*, 39(3), 327–348; Fajgelj, S. (1995). Evaluacija statističkih obrada u istraživanjima javnog mnjenja. *Sociološki pregled*, 29(1), 107–117. Svejić, S. (1997a). Multivarijaciona analiza višesmernih tabela kontingencije u funkciji uzročne analize *Sociološki pregled*, 31(4), 477–496. Momirović, K., Fajgelj S. (1994). Faktorska analiza nominalnih varijabli. *Sociološki pregled*, 28(3), 369–384.

¹⁵ Овде спадају, на пример, следећи радови: Радовић, С. (2017). Коришћење фотографије као технике истраживања у социологији. *Социолошки иреџег*, 51 (2), 211–235; Ђурић, С. (2010). Контрола квалитета квалитативних истраживања. *Социолошки преглед*, 44(4), 485–502. Пејић, С. (2016). Теорија као процес: проблемска анализа и тешкоће стварања утемељене теорије. *Социолошки иреџег*, 50 (4), 527–552.

методолошких скупова, док се након те године чешће објављују прикази књига наших социолога, а уводи се и форма научне критике и библиографске анализе¹⁶ [табела 5].

Текстови из ове категорије најбројнији су током шездесетих година прошлог века (30,8% од укупног броја текстова ове категорије). Тада су наши социолози углавном „извештавали” о семинарима и конференцијама посвећеним методолошким проблемима, попут *Првој европској семинара о коришћењу анкете* (Kaljević, 1964) одржаном у Келну, затим *Савештовања о методолошким проблемима емпиријских истраживања у друштвеним наукама* (Šušnjić, 1965b) који је одржан на Охридју, као и о *Зајребачком симпозијуму о методолошким проблемима емпиријских истраживања у социологији* (Ahtik, 1964). Осврте на ове догађаје дали су чесници скупова, а поред информација о самом скупу, извештавали су и о другим учесницима, као и о њиховим радовима. У *Прејледу* су објављивана и целокупна саопштења неких од учесника (нпр. Jakovljević, 1965). Ови подаци пружају нам увид у то колико је значаја, одмах након оснивања горепоменуто прве катедре за социологију, придавано методолошким проблемима. Ово је вероватно и потврда схватања тадашњих социолога да без развоја метода неке науке нема ни развоја те науке. Овакви методолошки семинари касније скоро да нису постојали¹⁷.

Даље, поред саопштења са семинара и конференција, овај период карактеришу и прикази методолошких студија страних аутора, углавном са енглеског и француског говорног подручја. Тако је, на пример, у првом броју из 1965. године Марија Каљевић објавила приказ књиге *Међудисциплинско ируино истраживање* ауторке М. Б. Ласки (М. В. Luszki). Значајно је да је поред приказа саме студије, указивања на значај студије у емпиријским истраживањима у друштвеним наукама, дата и озбиљна критика методолошког становишта (в. Kaljević, 1965, str. 107).

Оно што се може да закључити о овом периоду јесте напор наших социолога да се укључе у савремене методолошке токове, како кроз учешће на међународним семинарима и конференцијама, тако и кроз активно учешће у тада актуелним дискусијама о методолошким проблемима емпиријских истраживања у друштвеним наукама. Међутим, данас је број осврта и приказа који се односе на неке методолошке проблеме или приказе студија, упола мањи него шездесетих година прошлог века. Од 2010. до 2017. објављен је свега један текст који спада у ову категорију [табела 5].

Такође, у последњих неколико деценија, од 1980. године до данас, готово да нема приказа страних студија, већ се углавном говори о студијама домаћих аутора (Пић, 1983; Vuletić, 1994; Krneta, 1982). Може се претпоставити да је овакво стање резултат мањег броја нових методолошких студија у домаћој социологији, али и одсуства интересовања наших социолога за актуелне методолошке проблеме који се разматрају у страниј литератури.

Закључна разматрања

Претходни редови представљају анализу тек основних карактеристика методолошких проблема којима су се наши социолози бавили у посматраном перио-

¹⁶ Библиографске анализе смо сврстали у подкатегију остало.

¹⁷ Наиме, касније се, бар у *Прејледу*, спомиње још само стручно саветовање *Методолошки проблеми у социолошким истраживањима* из 1978. године.

ду. Детаљнија анализа, пре свега истраживачких радова, неопходна је због њихове шароликости, како тематски, тако и методолошки. У закључним разматрањима свакако треба подсетити да је удео методолошких текстова, нарочито научних радова у укупном броју прилога веома мали, што представља показатељ на основу којег можемо закључити да се методолошким проблемима посвећивало веома мало пажње и поред великог значаја расправе о овим проблемима за једну науку. Исто тако, преглед осталих резултата анализе садржаја које смо ставили пред читаоце пружа могућност схватања значаја методолошких проблема за нашу социолошку заједницу у последњих 80 година.

Јасно је да су методолошки проблеми дошли у жижу интересовања 70-их година прошлог века, десетак година касније од оснивања првих катедри за социологију по целој Југославији. Ово потврђује анализа часописа, али и социолошка научна продукција у смислу методолошких приручника наших и књига страних аутора преведених на српски језик. Резултати су показали да су најбројнији текстови који се баве квантитативним методама и приступима, али се од 2000. године уочава уплив и квалитативне методологије. Последица овог последњег могла би се видети у будућности у смислу разноврснијег методолошког приступа у социолошким истраживањима у нашој истраживачкој пракси. Односно, ако не у превази квалитативног над квантитативним, оно бар у њиховом „изједначавању”. Исто тако, отворио би се пут за истраживање друштвених појава које не могу у потпуности бити истражене квантитативним приступом, али би се и поново отворила питања објективности и валидности оваквих истраживања, што отвара пут бављењу новим/старим логичко-епистемолошким проблемима.

На крају, и поред анализе која је отворила бројна питања, од којих је најважније зашто је методологија толико запостављена у нашој социологији, треба поново истаћи да расправа о методолошким питањима, упознавање са новим начинима рада у истраживачком процесу, трагање за што прецизнијим одговорима на логичко-епистемолошка питања и слично, могу само довести до развоја социологије и њених посебних дисциплина.

Snežana S. Stojšin¹
Vladan D. Vidicki²
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Sociological Department
Novi Sad (Serbia)

METHODOLOGICAL PROBLEMS IN SERBIAN SOCIOLOGY – ANALYSIS OF THE *SOCIOLOŠKI PREGLED* / *SOCIOLOGICAL REVIEW*

(*Translation In Extenso*)

Abstract: The importance of consideration of some methodological issues in a science is one of the indicators of the degree to which it is developed. The assumption of this paper, which is derived from everyday contact with sociological literature, is that sociologists in Serbia pay little attention to methodological problems. Authors of this paper tried to point out the significance of methodological issues, conducting a content analysis of all the numbers of the “*Sociološki pregled/ Sociological Review*”, the first sociological scientific journal in Serbia.

The results of the analysis show that the most fruitful period for methodological issues in Serbian sociology, at least by the frequency of publication of methodological papers, is located in the 70s of the last century. Also, the results show that the share of methodological articles in the total number of articles from the first number to date is negligible (3,2%) and that much more attention is devoted to quantification than to qualitative research methods.

Keywords: methodological issues, content analysis, *Sociološki pregled/ Sociological Review*, technical aspect, logical-epistemological problems

„For us, the sociology is our self-awareness, the most complete, the most sinister, the truest and the richest. For us, it becomes our consciousness.”
(Uređivački odbor, 1938, p. 4)

Having in mind the two key aspects of every science, its subject, and method, it becomes clear how important methodology questions are for science. The merits of each science are based on scientists’ interest in methodological problems, and the scientific development depends on the method development and upgrading research techniques and procedures for collecting, processing and arranging data. Improving the technical aspect of science (read sociology) leads to more precise and reliable results in research, so it seems that the starting point of the “research circle” theory-research-theory is method-

¹ stojsin.snezana@gmail.com

² vladan.vidicki@gmail.com

ology after all, and its technical and logical-epistemological aspect. Only with the method can the subject of research be empirically studied, science “becomes” science, and the theory has the possibility to become something more than merely thinking about important social problems.

Sociologists in the scientific papers that have been the subject of the analysis speak about the importance of considering the question of the method. Marija Kaljević³ Marija Kaljević states that “the concepts of scientific method and research become sociology’s key for entering the world of science and gaining respect” (Kaljević, 1974, p. 211) pointing out that the determining characteristic of sociology is precisely the scientific method, not the subject of that science nor the theoretical assumptions about it. The scientific part of a science, and of course sociology, is actually “measured by the degree of rigorous rules for collecting, analysis and expression of scientific results” (Kaljević, 1974, p. 212). These few remarks only remind us of the importance of methodological issues and discussions in one science, and without going deeper into this problem we are turning to the questioning of methodological problems in our sociology.

The aim of this research is the analysis of methodological problems, whether technical or logical-epistemological⁴. Under methodological problems we certainly mean logical-epistemological questions about scientific work in general, on principles of scientific knowledge, as well as consideration of problems in the application, advantages, and disadvantages of certain research methods and techniques for collecting and processing data, the assessment of the quality and validity of research work, and the like (see Petrović, 2012, p. 961). The analysis of methodological problems in the work was done using the content analysis of the texts with the methodological topics published in the journal *Sociološki pregled/ Sociological Review*, first sociological journal in Serbia.

Before presenting the results of the methodological problems analysis, one dilemma should be resolved. Namely, although in the preface to the *Sociološki pregled/ Sociological Review* of 1961 it is said that before the readers are the first issue of the journal, Gredelj states that this number is actually “the successor of the same name sociological publication from the year 1938” (Gredelj, 1990, p. 207). So, the first issue of the *Sociološki pregled/ Sociological Review* saw the light of the day in 1938, and the publisher was the Society for Sociology and Social Sciences. The reason for printing the first issue was to help the development of social sciences, as well as the editorial’s desire to “pass the methods of work that have already won the world” (Uređivački odbor, 1938, p. 3).

Since the basic assumption of our work was that sociologists in Serbia pay little attention to methodological problems, it is clear that the first issue of the analyzed magazine caused a feeling of optimism, at least as far as methodological problems are concerned. Namely, although sociology at that time was not institutionalized in Serbia, “first sociologists” emphasized the importance of the methodology by devoting the entire first book

³ We assume that there is not a single sociologist in Serbia, probably more widely, who did not hold in his hands *the Methodological Studies* (1993) and *Quantitative Approach in Sociology* (1981) of this author.

⁴ Of course, here we have not forgotten the scientific-strategic aspect of the methodology, which in scientific texts has largely remained unprocessed due to its very nature. The assumption that these problems are rarely or not met in scientific societies was confirmed by the content analysis, and it was justified that this category does not stand out in the analysis.

of the first issue of the *Sociološki pregled/ Sociological Review* precisely to methodological problems. However, it seems the problems that had occupied scientists 80 years ago, when the first issue of the magazine was issued, still occupies researchers today. The authors of that time state that sociology “is neglected in our country as rarely in any other country” (Uređivački odbor, 1938, p. 3), which can be argued even today, since in Serbia there is an abolition of sociology in a large number of faculties, sociology is excluded from high school programs or is introduced as a hybrid subject.

The significance of the sociological method is also reflected in the thinking of the “first Serbian sociologists” who say that along with “theoretical work they have begun with the practical study of our society” (Uređivački odbor, 1938, p. 4), emphasizing the necessity of the unity of theory and empiricism.

One of the essential characteristics of the first issue is interdisciplinarity, since the authors of the first texts in the 1938 issue came from biological, historical and psychological sciences with the hope that “it would be possible to develop awareness of the need for cooperation with the other side and those of other professions” (Uređivački odbor, 1938, p. 5).

Methodological notes

The basic research question that we set out in the research is: which methodological problems have mostly attracted the attention of Serbian sociologists? We looked for the answer to this question by analyzing the content of the texts in the *Sociološki pregled/ Sociological Review*, which according to their orientation fall into the methodological ones. The main indicators were the frequency of texts and topics that sociologists dealt with. The unit of analysis was the contribution (prilog). Content analysis was done as follows. All the texts of the *Sociološki pregled/ Sociological Review* with the methodological topic from the first issue of 1938 to the present day were analyzed through the frequency of reporting and subjects. In the first step, the entire material is thoroughly examined. Then all the texts of all issues, ie titles, and abstracts of all texts, were analyzed, and within them, the methodological texts were extracted.

Chosen methodological texts and contributions were divided into the following categories and subcategories (see Table 1)

So, the first category includes all scientific papers. Bearing in mind the three basic groups of problems in the methodology: technical, logical-epistemological and scientific-strategical (Milić, 1996, p. 28), we divided the analyzed category of scientific papers into these three sub-categories.

However, since the *Sociološki pregled/ Sociological Review* did not publish any text in which scientific and strategic problems were discussed, the sub-categories of logical-epistemological problems and the technical aspect were the basis for further analysis of the category of scientific papers. The second category consisted of reviews and presentations. In this category, the following subcategories have been selected: book reviews reports from methodological meetings, scientific critique and other. In the analysis, a 1938 issue was chosen for its specificity, and the Table 1 show the content analysis results of the methodological texts from 1961 to the present. In order to detect possible regularities, the results were analyzed over a ten-year period: 1961/1969 1970/1979; 1980/1989; 1990/1999; 2000/2009 and 2010/2017⁵.

⁵ Of course, the first and last period are not periods of 10 years due to the periodicity of publication.

It should be noted that the sample here is actually equal to the basic assembly because the analysis was done on all methodological contributions chosen from all published articles. To date, *Sociološki pregled/ Sociological Review* has published 2,104 articles, of which 1,742 consists make a group of scientific and professional texts⁶. In the total number of texts, the methodological texts make up only 3.2%. Methodological scientific papers (texts without reviews and presentations) make up only 2.1% of the total number of published articles.

Methodological problems in the *Sociološki pregled/ Sociological Review* - results of the analysis of the 1938 first issue content

The results of the 1938 issue analysis in this paper are chosen due to its specificity, the number of pages, the breaks that occurred between the first and second issue (which emerged in 1961), but mostly because the first volume of the first issue was dedicated to methodological issues.

It has already been said that sociology was not institutionalized at the time of the first issue and that at the time it was at its beginning in Serbia, and it is quite understandable that the demarcation of the subject of sociology was the first thing the authors dealt with. “Defining” the subjects of sociology in these works is actually a product of the delineation of subjects of the study of sociology and other similar sciences with which there is an overlap of the subject. In their works of 1938, the authors compared the ways of studying phenomena (an example of biology and sociology), posed the “first” epistemological questions (the question of the scientific knowledge objectivity through the analysis of the relationship between philosophy and sociology), they’ve examined the differences in the methods and subject of study (the relation between history and sociology) and the like. In this first methodological volume of the first issue of *Sociology and Social Sciences*, 15 articles were published, out of 17, which by their content belong to a group of texts dealing with methodological problems. The most numerous were texts that deal with the relationship between sociology and economics (3), sociology and law (2), sociology and history (2). However, in addition to them, we should mention the texts related to the analysis of the development of sociology in other countries, such as *Research and study of social phenomena in the United States* (Avramović, 1938)⁷, then *the Development of Sociology in France* (Vučo, 1938)⁸. They contain and analyze sociological directions, studies, and then research that was then made within special sociologies. The analysis of the development of sociology in these countries also speaks about the development of the methodology, and by comparing the opportunities in these countries, we can more closely understand the situation in Serbian sociology at the time.

⁶ Here are counted reviews and views.

⁷ The author of this rather detailed text on the development of American sociology states that at that time there were about 600 cathedrals in universities and colleges in the United States, nearly a thousand papers on various sociological issues were made, a large number of books were published, several sociological journals were published, among which the oldest (since 1895) The American Journal of Sociology (Avramović, 1938, p. 175). After that, the results of various studies are presented, with a focus on the development and current situation in special sociologies.

⁸ The theme of the text is the founding of socialism and “various currents and divergences in viewpoints and methods” (Vučo, 1938, p. 218) with an emphasis on the work of the Comte, Le Plea, Tarde, Durkheim.

Therefore, all 15 separate methodological texts fall into the category of scientific texts, and in the sub-category of logical-epistemological problems. In these 15 texts, the authors deal with the question of the demarcation of sociology and other social sciences, the question of the objectivity of scientific knowledge, and the question of the delimitation of the study subject.

Analysis of the issues from 1961 to the present

The analysis of all *Sociološki pregled/ Sociological Review* issues since 1961 to date and the number of methodological contributions have shown that most of our sociologists did not pay much attention to methodological problems. After the “good start” of the sixties and seventies and large production of methodological contributions⁹, the tendency of change is noticeable.

Since 1961, until now, only 68 methodological texts have been published in the *Sociološki pregled/ Sociological Review*. In this issue, the largest share of papers has a scientific category - 61.8%, while the reviews category takes up 38.2% of the total number of methodological texts (Table 2). In the whole observed period from 1961 to 2017, there was an annual average of 1,2 published methodological contributions or 0,8 scientific papers with methodological topics and 0,4 reviews and views per year. The greatest number of methodological texts was published in the seventies of the last century (27.9%)¹⁰ or 2.1 texts annually, which is the most fruitful period for scientific work. For the reviews and views, the most fertile was the 1960s, as much as 11.8% in the total number of methodological texts (Table 2). It should be noted that this is probably the result of publishing the translations and manuals of the books on methods and research, which, after establishing the first faculty departments in former Yugoslavia (since 1959 when the first department was established at the Faculty of Philosophy in Belgrade) it was characteristic for the sixties of the last century. This is primarily thought of in C. A. Moser's *the Methods of Surveying in the Research of Social Events* which was published in 1962; then on Villiam Goode's and Paul Hatt's *Methods of Social Research*, which was published in 1966; then V. Good's and D. Scates' *Methods of Research in Pedagogy, Psychology and Sociology* from 1967. Likewise, Yugoslav sociologists like Mihailo Djurić (*Problems of the sociological method* published in 1962), Vojin Milić (published in the first edition of *the Sociological Method* in 1965) and Rudi Supek (1961 Public Opinion Survey)¹¹, they publish their methodological papers, taking into account the importance of discussing methodological problems in the development of sociology. Thus, on the one hand, methodological literature becomes available to domestic sociologists, so they were able to follow further reflections and methodologi-

⁹ It also refers to the work outside the journal *Sociološki pregled/ Sociological Review*, on the translations of foreign methodological books, and then on the books of our methodologists that were published at the time, and which will be discussed later on. In any case, this production influenced the number of methodological articles in the analyzed journal, since parts of the translation were published, or the publications of published books.

¹⁰ Here we must not forget that in the number from 1978 (No. 1-2) a special section made several texts within the expert counseling Methodological Problems in Sociological Research.

¹¹ The data on these books are not available in the literature, as they are listed only for illustration purposes.

cal analyzes, and on the other hand, foreign books reviews were published while waiting for them to be translated (see Table 2).

Therefore, between 1970 and 1979, 27.9% of the total number of methodological texts was published. The least methodological texts were published in the period from 2000 to 2009, 10.2%, and from 2010 to 2017, only 7.2%. The number of published methodological texts in these two periods shows that in the period from 1961 to 1969 when the *Review* came out only in 1961, 1964, 1965, and 1968, 19.1% of the methodological texts were published (Table 2). In those four years, more reviews and views were published (11.8% of the total number of methodological texts) than in any observed period (Table 2). Bearing in mind that the *Sociološki pregled / Sociological Review* came out in the four years mentioned, it makes 3.2 reviews and views per year. The number of reviews and views since then has fallen.

Scientific papers category. Within the category of scientific papers (42) the sub-category technical aspect has a share of 52.4%, and the sub-category logical-epistemological problems 47.6% (Table 3). Although the number of texts in this category is negligible in comparison to the total number of articles in the journal (2,104) and makes a share of only 2.1%, the situation is even worse when it is known that scientific methodological texts dealing with technical problems (22) make up only 1.0% of the total number of contributions. The sub-category logical-epistemological problems make up 0.9% of the total number of *Review's* contributions. Without wanting to emphasize pure empiricism and technical, we emphasize that it is clear that methodology and, therefore, sociology cannot be built, if its technical side is neglected (Milić, 1996, p. 32), and neither the logical-epistemological problems.

Most of the papers in both sub-categories were published in the period from 1970 to 1979 (Table 3). The least papers in technical aspect sub-category were published in the last observed period from 2000 to 2017 - 2.4% and in logical-epistemological category a decade before - 4.8%, in the total number of texts from the scientific papers category.

In 18 papers (which makes 81.8% of the sub-category technical aspect), sociologists have dealt with the analysis of certain methods and techniques (Table 4). When from the total number of these texts (18) we calculate the share of qualitative and quantitative methods, it is clear that even $\frac{3}{4}$ texts process quantitative (77.8%), while qualitative methods¹² are only 4, which is 22.2% of the total number of these texts. The least texts on methods and techniques have been recorded since 2000 to date - only 0.2 texts per year.

The most fruitful period for scientists who dealt with the technical aspect of the methodology also relates to the seventies of the last century when 31.8% of the total number of texts dealing with this aspect were published (Table 4) and 0.7 texts annually. At that time, we recall, many books on the method¹³, were published, mostly on different survey procedures (Mozer), measurement (Supek, Djurić), questionnaire as a data collection tool (Supek), types of samples (Goode and Heat, Supek) and research of this technical aspect was probably stimulated by the writing of scientific papers. Milić too states that after the Second World War is characterized by a number of “translations of various US technical research manuals” (1996, p. 31) which featured various research procedures for collecting data.

¹² In the qualitative methods, we included the text about photography (2017); on observation (1974); article M. Kaljević on Qualitative Approach (1974) (although it is a text about approach, can be classified in this group) and on the audio-visual method (1971).

¹³ The above studies were published from 1960 to 1970.

The consequence of the publication of a large number of texts that deal with quantitative techniques¹⁴ is certainly reflected in research methods in Serbian sociology, and most of the research is based on quantitative data, while the qualitative side is largely neglected.

Thus, the analysis of texts in the category of scientific papers showed that the number of texts dealing with technical problems is decreasing (Table 3) while the number of texts in the sub-category logical-epistemological problems was slightly higher in the seventies, but in the other observed periods the number of texts is mostly the same (Table 3). However, it is far more important to say that in scientific texts, despite the past criticism of quantification, more and more attention is paid to the problems of qualitative research. Namely, although most of the scientific papers in both subcategories are facing the problems of quantification, since 2000, several scientific papers have been published in the category of scientific papers that confirm the interest in the methodological problems related to qualitative research¹⁵. In a way, these data indicate a tendency to attach greater importance to the methodological problems of qualitative research. Paying attention to these problems in the future should contribute to the development of qualitative research in Serbian sociology, which has been fairly neglected since the emergence of sociology in Serbia to date, or rather say almost non-existing.

Review Category and Views. In addition to the first category of scientific papers, the second category is distinguished - the category of reviews and views. The texts that make up the category of reviews and views are the most numerous in the already small number of methodological texts (38.2%). From 1961 to 1979, slightly more than half of the texts of this category were published, 53.9%, and this is the most fertile period (Table 5).

This period, until 1980, is characterized primarily by the publication of foreign books (Bakić, 1979; Davidović, 1972; Savin, 1968; Kaljević, 1965) and reports from methodological meetings, while after that year, books of our sociologists are published more often, and a form of scientific criticism and bibliographic analysis is introduced¹⁶ (table 5). The texts from this category were the most numerous during the sixties of the last century (30.8% of the total number of articles in this category). At that time, our sociologists mainly "reported" about seminars and conferences devoted to methodological problems, such as the *First European Seminar on the Use of the Surveys* (Kaljević, 1964) held in Keln, then *Consultations on methodological problems of empirical research in social sciences* (Šušnjić, 1965b)

¹⁴ These include, among other things, texts dealing with quantitative techniques, as well as the quantification of qualitative data, for example Simonović, B., Popović, Z. (2005). Possibilities of applying methods of quantification of qualitative features in research in the field of social sciences. *Sociološki pregled/ Sociological Review*, 39 (3), 327-348; Fajgelj, S. (1995). Evaluation of statistical processing in public opinion polls. *Sociološki pregled/ Sociological Review*, 29 (1), 107-117. Cvejić, S. (1997a). Multivariate analysis of multidimensional contingency tables in the function of causal analysis *Sociološki pregled/ Sociological Review*, 31 (4), 477-496. Momirović, K., Fajgelj S. (1994). Factor analysis of nominal variables. *Sociološki pregled/ Sociological Review*, 28 (3), 369-384.

¹⁵ These include, for example, the following works: Radović, S. (2017). Using photography as a research technique in sociology. *Sociološki pregled/ Sociological Review*, 51 (2), 211-235; Đurić, S. (2010). Quality control of qualitative research. *Sociološki pregled/ Sociological Review*, 44 (4), 485-502. Pejić, S. (2016). Theory as a Process: Problem Analysis and Difficulties in Creating a Founded Theory. *Sociološki pregled/ Sociological Review*, 50 (4), 527-552.

¹⁶ We have cataloged bibliographic analyzes into the subcategory of the rest.

held in Ohrid, as well as the *Zagreb Symposium on Methodological Problems of Empirical Research in Sociology* (Ahtik, 1964). Meeting attendees have reflected on these events, and in addition to information about the gathering, they reported on other participants as well as about their work. The *Review* also published the complete announcements of some participants (eg Jakovljević, 1965). These data provide us with an insight into how much importance was given to methodological problems, immediately after the establishment of the above-mentioned Department of Sociology. This was probably a confirmation of the then sociologist's perceptions that without the certain science method development there is no science development either. Such methodological seminars later almost did not exist later¹⁷. Furthermore, in addition to announcements from seminars and conferences, this period is also characterized by the presentation of methodological studies by foreign authors, mainly from the English and French-speaking areas. Thus, for example, in the first issue of 1965, Marija Kaljević published an account of the book *Interdisciplinary group research* by author M. B. Laski (M. B. Luszki). It is significant that besides the presentation of the study itself, pointing to the significance of the study in empirical research in social sciences and a serious criticism of the methodological point of view was also given (v. Kaljević, 1965, p. 107). What can be concluded about this period is the efforts of our sociologists to engage in modern methodological trends, both through participation in international seminars and conferences and through active participation in then-current discussions on the methodological problems of empirical research in social sciences. However, today the number of reviews and views that relate to some methodological problems or studies are half the number of the sixties of the last century number of reviews and views. From 2010 to 2017, only one text is included in this category (Table 5)

Also, in the last few decades, from 1980 to the present, there are almost no foreign studies, but most studies of domestic authors' studies (Ilić, 1983; Vuletić, 1994; Krneta, 1982). It can be assumed that this situation is the result of a small number of new methodological studies in domestic sociology, as well as the lack of interest of our sociologists for the current methodological problems that were considered in the foreign literature.

Concluding remarks

The preceding lines represent an analysis of only basic characteristics of methodological problems that our sociologists have dealt with in the observed period. A more detailed analysis of primarily research work, is necessary due to their diversity, both thematically and methodologically. In concluding observations, it should be recalled that the share of methodological texts, especially scientific papers in the total number of contributions, is very small, which is an indicator on the basis of which we can conclude that little attention was paid to methodological problems, and despite the great importance of discussing these problems for one science. Likewise, an overview of other content analysis results we have put before the readers provides an opportunity to understand the significance of methodological problems for our sociological community in the last 80 years.

It is clear that methodological problems came to light in the 70's of the last century, which is about ten years since the establishment of the first departments of sociology

¹⁷ Namely, at least later, at least in the *Sociološki pregled/ Sociological Review*, mention is made only of expert advice Methodological problems in sociological research from 1978.

throughout Yugoslavia. This is confirmed by journals analysis, but also sociological scientific production in terms of our methodological manuals and books of foreign authors translated into Serbian. The results have shown that the most numerous texts are the ones dealing with quantitative methods and approaches, but since 2000 the number of qualitative methodologies increases as well. The consequence of this latter could be seen in the future in terms of a more diverse methodological approach in sociological research in our research practice. That is, if not over qualitative over quantitative, at least in their “equalization”. Likewise, a path to explore social phenomena that can not be fully explored by a quantitative approach would open up, and the questions of objectivity and validity of such researchers would be reopened, which paves the way to dealing with new/old logical-epistemological problems.

In the end, along with the analysis that opened many questions, the most important of which is why the methodology is so neglected in our sociology, it should be emphasized again that the discussion on methodological issues, the introduction to new ways of working in the research process, the search for the most accurate answers to logical-epistemological questions and the like can only lead to the development of sociology and its special disciplines.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Ahtik, M. (1964). Zagreb symposium on methodological problems of empirical research in sociology. *Sociološki pregled* 1(2–3), 126–134. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1964/> [In Serbian]
- Aranitović, D. (1988). Bibliography of *Sociološki pregled* 1938–1988. *Sociološki pregled* 22(4), 3–114. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1980/> [In Serbian]
- Avramović, M. (1938). Research and study of social phenomena in USA. *Sociološki pregled*, 1, 175–197. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-vol-i-1938/> [In Serbian]
- Bakić, S. (1979). Computers in the Social Sciences. *Sociološki pregled* 13(1), 111–112. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1979/> [In Serbian]
- Bakić-Damnjanović, S. (1983). The roots of Fromm’s method. *Sociološki pregled* 17(3–4), 81–87. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1983/> [In Serbian]
- Bjelobaba, A. (1974). Failed criticism of the sociological method (Đuro Šušnjić, Critic of methodology of sociology. Niš: Gradina, 1973) *Sociološki pregled* 18(1), 183–186. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1974/> [In Serbian]
- Bolčić, S. (1970). The application of the method of quantitative sociological-ecological analysis in the study of our cities. *Sociološki pregled* 4(1), 69–77. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1970/> [In Serbian]

- Brdar, M. (1994). Historism-historicism. *Sociološki pregled*, 28(1), 107–116. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-1994/> [In Serbian]
- Brdar, M. (2009). Social constructivism and positive epistemology: On establishing of scientific facts. *Sociološki pregled* 43(4), 445–480. [doi:10.5937/socpreg0904445B](https://doi.org/10.5937/socpreg0904445B) [In Serbian]
- Brdar, M. (2009). From normative towards positive epistemology: Problem of scientific fact. *Sociološki pregled* 43(3), 283–309. [doi:10.5937/socpreg0903283B](https://doi.org/10.5937/socpreg0903283B) [In Serbian]
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks, London and New Delhi: SAGE Publications.
- Cvejić, S. (1997a). Analyzing causes by multivariate analysis of multi-way tables of contingency. *Sociološki pregled* 31(4), 477–496. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-vol-xxxi-1997-no-4/> [In Serbian]
- Cvejić, S. (1997b). Causal analysis of categorical data: Prehistory and beginnings of multivariate analysis in sociology. *Sociološki pregled* 31(3), 403–420. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-vol-xxxi-1997-no-3/> [In Serbian]
- Cvetičanin, N. (2012). Method and praxis: Practical consequences of methodological standpoint/standpoints. *Sociološki pregled* 46 (3), 461–485. [doi:10.5937/socpreg1203461C](https://doi.org/10.5937/socpreg1203461C) [In Serbian]
- Čimić, E. (1964). Problems of methodological approach in the study of religion. *Sociološki pregled* 1(1), 60–75. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1964/> [In Serbian]
- Davidović, M. (1972). Content analysis (Ph. Stone, G. Gerbner). *Sociološki pregled* 6(3), 343–350. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1972/> [In Serbian]
- Drašković, M. S. (1938). Sociology and economics. *Sociološki pregled*, 1, 113–124, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Dekić, M. (2013). What is analytical sociology? Towards sociology as ‘normal science’. *Sociološki pregled* 47 (3): 327–354. [doi:10.5937/socpreg1303327D](https://doi.org/10.5937/socpreg1303327D) [In Serbian]
- Diflo, M. T. (1971). Audio visual method and data collecting in sociological researches. *Sociološki pregled* 5(1), 110–123. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1971/> [In Serbian]
- Dukanac, LJ. (1938). The relationship of sociology and finance science. *Sociološki pregled*, 1, 131–140, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/broje-vi/1938/> [In Serbian]
- Đorđević, J. (1938). Sociology and history. *Sociološki pregled*, 1, 83–91, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Đorđević, J. (1938). Sociology and law. *Sociološki pregled*, 1, 141–152, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Đorđević, T. (1981). Implications of unexamined public opinion's. *Sociološki pregled* 15(3–4), 145–153. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1981/> [In Serbian]
- Đurić, M. (1961). The logic of multivariate analysis. *Sociološki pregled* 1(1), 23–43. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1961/> [In Serbian]
- Đurić, S. (2010). Quality control in qualitative research. *Sociološki pregled* 44(4), 485–502. [doi:10.5937/socpreg1004485D](https://doi.org/10.5937/socpreg1004485D) [In Serbian]

- Fajgelj, S. (1995). Evaluation of statistical analysis in public opinion surveys. *Sociološki pregled* 29(1), 107–117. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-1995/> [In Serbian]
- Gredelj, S. (1990). Sociološki pregled (1961-1988). In M. Bogdanović (ed) *Sociology in Yugoslavia*, 207-224. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu
- Ilić, V. (1983). The Skill of Sociologist. *Sociološki pregled*, 17(3-4), 167-169, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1983/> [In Serbian]
- Ilić, V. (1992). Herbert Spencer and the development of comparative approach in sociology. *Sociološki pregled* 26(1-4), 141–152. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1992/> [In Serbian]
- Jakovljević, D. (2009). On the occasion of an ambitious but unsuccessful attempt to improve the methodology of social sciences. *Sociološki pregled* 43(1), 103–123. [doi:10.5937/socpreg0901103](https://doi.org/10.5937/socpreg0901103) [In Serbian]
- Jakovljević, V. (1965). Integral methodological approach to the empirical research in social sciences. *Sociološki pregled* 2(2-3), 81–86. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1965/> [In Serbian]
- Janković, N. (1981). About the possibilities of measuring social development. *Sociološki pregled* 15(1-2), 37–46. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1981/> [In Serbian]
- Jordakel, J. (1981). The development analysis by social indicators method. *Sociološki pregled* 15(1-2), 21–35. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1981/> [In Serbian]
- Kaljević, M. (1964). The first European seminar on the use of the survey. *Sociološki pregled*, 1(2-3), 135-136, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1964/> [In Serbian]
- Kaljević, M. (1965). One book about interdisciplinary team research, (Book review) M. B. Luszka. (1958). *Interdisciplinary Team Research – Method and Problem*, New York, University Press. *Sociološki pregled* 1, 103–107. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1965/> [In Serbian]
- Kaljević, M. (1974). Qualitative approach to the study of social phenomena. *Sociološki pregled* 8(2-3), 211–228. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1974/> [In Serbian]
- Kaljević, M. (1975). One historical overview of the sociological method, (Book review) Gary Easthope. (1974). *History of Social Research Methods*, Longman Group Limited, London. *Sociološki pregled* 9(1), 141–148. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1975/> [In Serbian]
- Kaljević, M. (1978). Mathematical models in sociology. *Sociološki pregled* 12(3), 23–45. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1978/> [In Serbian]
- Krneta, M. (1982). Basic methods of measuring social development. *Sociološki pregled* 15(1-2), 63–73. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1982/> [In Serbian]
- Krneta, M., Bogdanović, M. (1981). Quantitative approach in sociology. *Savremena administracija*, Beograd. *Sociološki pregled* 16(1-2), 138–139. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1981/> [In Serbian]

- Krstić, M. (2013). Theory of rational choice and addictive behaviour. *Sociološki pregled* 47 (4), 515-536. [doi:10.5937/socpreg1304515K](https://doi.org/10.5937/socpreg1304515K) [In Serbian]
- Lazarsfeld, P. F. (1977). Conceptional Contribution of Survey Analysis to General Sociology (Conceptional Contribution of Survey Analysis to General Sociology. Macrosociology). Prevela: Marija Bogdanović. *Sociološki pregled* 11(2-3), 177-207. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1976/> [In Serbian]
- Marković, S. B. (1938). Law and sociology. *Sociološki pregled*, 1, 153-158, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Milić, V. (1974). Scientific Research and Social Practice. Review/opinion of the book G.A. Gilli *Come si fa ricerca*. *Sociološki pregled* 12(3), 161-171, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1974/> [In Serbian]
- Milić, Vl. (1978). Subject-matter and Thematic Orientation of the Research in the Field of Sociology. *Sociološki pregled* 12 (1-2), 113-121, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1978/> [In Serbian]
- Milić, V. (1978b). Scientific Potential: Concept and Problems. *Sociološki pregled* 12 (1-2), 5-18, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1978/> [In Serbian]
- Milić, V. (1988). Application of some bibliometric and prosopographic procedures in the study of the history of sociology. *Sociološki pregled* 22(1-2), 73-98. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1988/> [In Serbian]
- Milić, V. (1996). Sociological method. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. [In Serbian]
- Milojević, B. (1938). Biology and sociology – one methodological and programmatic view. *Sociološki pregled*, 1, 33-45, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Momirović, K, Fajgelj S. (1994). Factor analysis of nominal variables. *Sociološki pregled* 28(3), 369-384. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-1994/> [In Serbian]
- Mrkšić, D. (1978). New Treatises — Old Questions and Dilemmas. Remarks on Sociological Conference. *Sociološki pregled*, 12 (1-2), 126-134, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1978/> [In Serbian]
- Mrkšić, D. (1983). Axiomata media F. Baconi i J. S. Millae (Axiomata Media in the Works of F. Bacon and J. S. Mill). *Sociološki pregled* 17(1-2), 77-92. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1983/> [In Serbian]
- Nikolić-Ristanović, V. (1995). Fashion or the need: Some possibilities of the application of feminist methodology in contemporary social research. *Sociološki pregled* 29(3), 405-416. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-1995/> [In Serbian]
- Novak, Š. (1982). The Constitution of Theory in Sociological Research. Translated by: Milan Brdar. In: Sociology, the State of the Art, London. (1982). *Sociološki pregled* 16(3), 77-98. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1982/> [In Serbian]
- Panjevac, T. B. (1938). Sociology and statistics. *Sociološki pregled*, 1, 100-112, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]

- Pejić, S. (2016). Theory as a process: Problem analysis and challenges of development of grounded theory. *Sociološki pregled* 50 (4), 527–552. [doi:10.5937/socpreg1604527P](https://doi.org/10.5937/socpreg1604527P) [In Serbian]
- Penezić, V. (1973). Statistical approach in sociological research of science. *Sociološki pregled* 7(1), 119–127. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1973/> [In Serbian]
- Petrović, J. (2012). Methodological topics in sociological journal in Serbia. *Sociološki pregled* XLVI (3-4), 959-1000. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/18/socioloski-pregled-god-xlvi-2012-sv-3-4/> [In Serbian]
- Popović, S. (1938). An attachment to the study of the relationship between sociology and psychology. *Sociološki pregled*, 1, 69–75, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Popović, S. (1938). History and sociology. *Sociološki pregled*, 1, 76–82, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Radović, S. (2017). Use of photography as a research method in sociology. *Sociološki pregled* 51 (2), 211–235. [doi:10.5937/socpreg1702211R](https://doi.org/10.5937/socpreg1702211R) [In Serbian]
- Savin, D. (1965). James Coleman (1964). Introduction to Mathematical Sociology, The Free Press of Glencoe, New York. *Sociološki pregled* 2(2–3), 1 43. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1965/> [In Serbian]
- Savin, D. (1968). G. Calot (1967). Cours de calcul des probabilités. Paris, Dunod, 478. *Sociološki pregled* 5(1–2), 124. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1968/> [In Serbian]
- Savin, D. (1968). M. Barbut (1968). Mathématiques des sciences humaines, il nombres et mesures, Paris, PUF. *Sociološki pregled* (1–2), 123–124. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1968/> [In Serbian]
- Savin, D. (1968). P. Mann (1968). Methods of Sociological Inquiry, Oxford, Basil Blackwell. *Sociološki pregled* 3(3), 264–265. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1968/> [In Serbian]
- Simonović, B., Popović, Z. (2005). On employment of methods of quantification of qualitative features in social science investigations. *Sociološki pregled* 39(3), 327–348. [doi:10.5937/socpreg0503327S](https://doi.org/10.5937/socpreg0503327S) [In Serbian]
- Sizer, L. M. (1974). Quasi-participant observation in cross-cultural research. *Sociološki pregled* 8(1), 133–136. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1974/> [In Serbian]
- Slavujević, Z. (1978). Possibilities and some problems of research in socio-political organizations. *Sociološki pregled* 12(1–2), 122–128. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1978/> [In Serbian]
- Stanković, S. (1938). Human society and living nature. *Sociološki pregled*, 1, 46-59, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Tasić, Đ. (1938). Sociology and action. *Sociološki pregled*, 1, 166-172, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Tasić, Đ. (1938). Philosophy and Sociology. *Sociološki pregled*, br.1, 27–32 Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Todorović, B. D. (1938). Sociology and political economy. *Sociološki pregled*, 1, 125-130, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]

- Šušnjić, Đ. (1964). Suspicions and denial of laws in social sciences. *Sociološki pregled* 1(1), 3–27. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1964/> [In Serbian]
- Šušnjić, Đ. (1965). Counseling on problems of empirical research in social sciences. *Sociološki pregled* 2(1), 91–96. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1965/> [In Serbian]
- Uređivački odbor (1938). Editorial. *Sociološki pregled*, 1, 3–10, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-vol-i-1938/> [In Serbian]
- Vučo, N. (1938). Development of sociology in France. *Sociološki pregled* br. 1, str. 198–218. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Vučo, N. (1938). Sociology and psychology. *Sociološki pregled*, 1, 60–68, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]
- Vukotić, B. (1998). Bibliography of *Sociološki pregled* 1988–1997. *Sociološki pregled* 32(1), 91–128. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/15/socioloski-pregled-vol-xxxii-januar-mart-1998-no-1/> [In Serbian]
- Vukotić, B. (2008). Bibliography of *Sociološki pregled* 1998–2008. *Sociološki pregled* 52(4), 579–608. [In Serbian]
- Vuksanović, G. (2004). Bogardus social distance scale – advantages and limitations. *Sociološki pregled* 38(1–2), 309–320. [In Serbian]
- Vuletić, V. (1993). Problems in organizing and conducting field empirical research. *Sociologija* 35(3), 467–469. [In Serbian]
- Zvekić, U. (1974). Two methodological standpoints in sociology of law. *Sociološki pregled* 8(1), 153–156. Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/2017/08/20/socioloski-pregled-1974/> [In Serbian]
- Živković, R. (1938). Ethnology and sociology. *Sociološki pregled*, 1, 92–99, Available at <http://www.socioloskipregled.org.rs/category/brojevi/1938/> [In Serbian]

APPENDIX / ПРИЛОЗИ

Табела 1. Приказ категорија и подкатегија
Table 1. Display of categories and subcategories

Категорије / Categories	Подкатегије / Subcategories
Научни радови / Scientific papers	Логичко-епистемолошки проблеми / Logical-epistemological problems
	Технички аспект / Technical aspect – Квалитативни / Qualitative – Квантитативни / Quantitative
Осврти и прикази / Reviews and views	Прикази књига / Book reviews – Домаћи аутори / Domestic authors – Страни аутори / Oreign authors
	Извештаји са методолошких скупова / Reports from methodological meetings
	Научна критика / Scientific critique
	Остало / The rest

← НАЗАД

← БАСК

Табела 2. Анализа категорија
Table 2. Category Analysis

	Категорије / Categories		Укупно / Total
	Научни радови / Scientific papers	Осврти и прикази / Reviews	
Укупно / Total	42 (61,8)	26 (38,2)	68 (100,0)
2010 – 2017	4 (5,9)	1 (1,5)	5 (7,4)
2000 – 2009	4 (5,9)	3 (4,4)	7 (10,3)
1990 – 1999	8 (11,8)	3 (4,4)	11 (16,2)
1980 – 1989	8 (11,8)	5 (7,3)	13 (19,1)
1970 – 1979	13 (19,1)	6 (8,8)	19 (27,9)
1961 – 1969	5 (7,3)	8 (11,8)	13 (19,1)

← НАЗАД

← БАСК

Напомена: Све табеле су прорачун аутора. Први број представља апсолутну вредност, док број у заградаи представља удео у укупном броју. Напомена се односи на све табеле у раду.

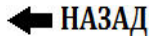
Note: All tables are the author's account. The first number represents the absolute value, while the number in brackets represents a share in the total number. Note applies to all tables in this paper.

Табела 3. Анализа категорије научни радови – анализа подкатегирија
Table 3. Analysis of Scientific papers category – sub-categories analysis

		Логичко-епис. проблеми / Logical-epistemo- logical problems	Технички аспект / Technical aspect	Укупно / total
	Укупно / total	20 (47,6)	22 (52,4)	42 (100,0)
← НАЗАД	2010 – 2017	3 (7,1)	1 (2,4)	4 (9,5)
	2000 – 2009	2 (4,8)	2 (4,8)	4 (9,6)
← ВАСК	1990 – 1999	3 (7,1)	5 (11,9)	8 (19,0)
	1980 – 1989	3 (7,1)	5 (11,9)	8 (19,0)
	1970 – 1979	6 (14,3)	7 (16,7)	13 (31,0)
	1961 – 1969	3 (7,1)	2 (4,8)	5 (11,9)

Табела 4. Технички проблеми: однос квантитативног и квалитативног
Table 4. Technical problems: relation between quantitative and qualitative

		Технички проблеми / Technical problems	Методи / Methods		Остало / The rest
			Квалитативни / Qualitative	Квантитативни / Quantitative	
	Укупно / Total	22 (100,0)	4 (18,2)	14 (63,6)	4 (18,2)
← НАЗАД	2010 – 2017	1 (13,6)	1 (4,5)	-	-
	2000 – 2009	2 (9,1)	-	2 (9,1)	
← ВАСК	1990 – 1999	5 (22,7)	1 (4,5)	4 (18,2)	-
	1980 – 1989	5 (22,7)	-	3 (13,6)	2 (9,1)
	1970 – 1979	7 (31,8)	2 (9,1)	3 (13,6)	2 (9,1)
	1961 – 1969	2 (9,1)	-	2 (9,1)	-

Табела 5. Анализа категорије осврти и прикази – анализа подкатеорија
Table 5. Analysis of reviews and views category – analysis of subcategories

	Приказ књиге / Book review		Извештаји са метод. скупова / Reports from methodological gatherings	Научна критика / Science critique	Остало / The rest	Укупно / Total
	Домаћи аутори / Domestic authors	Страни аутори / Foreign authors				
Укупно / Total	5 (19,2)	9 (34,6)	4 (15,4)	4 (15,4)	4 (15,4)	26 (100,0)
2010 – 2017	-	-	-	1 (3,8)	-	1 (3,8)
2000 – 2009	-	-	-	2 (7,7)	1 (3,8)	3 (11,5)
1990 – 1999	2 (7,7)	-	-	-	1 (3,8)	3 (11,5)
1980 – 1989	2 (7,7)	-	-	-	2 (7,7)	5 (19,2)
1970 – 1979	1 (3,8)	4 (15,4)	1 (3,8)	-	-	6 (23,1)
1961 – 1969	-	5 (19,2)	3 (11,5)	-	-	8 (30,8)